

WAGNERIANA CATALANA Nº 4 ANY 1996

TEMA 3.4: TANNHÄUSER

**TÍTOL: PERSONATGES SECUNDARIS EN L'OBRA DE RICHARD WAGNER:
WALTHER VON DER VOGELWEIDE**

AUTOR: *Jordi Mota*

Aquest és, evidentment, un característic personatge secundari, doncs a "Els Mestres Cantaires" únicament hi és mencionat i a "Tannhäuser" va ser pràcticament eliminat pel propi Wagner en la versió de París que, en definitiva, va ser feta per Wagner en un moment de plenitud artística. Si bé en certs aspectes hagués pogut ser condicionada per determinades passions del moment, evidentment la supressió del personatge no va ser imposada per ningú.

Per tot això, hauríem de concloure que aquest singular personatge d'impronunciable nom, *Walther von der Vogelweide*, no és gaire important; fins i tot podríem considerar que és "poc important", però al meu entendre, malgrat aquestes limitacions imposades, té un caràcter suggestiu i un atractiu molt fort, potser derivat més de la pròpia personalitat del poeta minnesinger que no pas del propi paper que li confereix Wagner en les dues obres esmentades.

Walther von der Vogelweide és qualificat per "l'Enciclopèdia Espasa" com el més cèlebre poeta alemany de l'edat mitjana. Va viure entre 1170 i 1230, havent nascut al Tirol, cosa que posen en dubte alguns, però no precisament els sudtirolesos que n'estan plenament convençuts.

El seu amor a la naturalesa i especialment als ocells van ser el motiu del seu nom *Vogelweide* (el que amanseix els ocells) i del seu famós escut d'armes en què hi figura també un ocell. Quan va morir va deixar dit que a la seva tomba s'hi fessin uns entrants per a posar-hi aigua i menjar pels seus amics celestials, tradició que malauradament no s'ha complert. També, a la que hom creu que va ser la seva casa natal al Tirol, hi figuren com a homenatge al gran poeta, uns forats en unes roques per a recollir-hi aigua i menjar, d'acord amb la

seva última voluntat. A Eisenach, la famosa *Wartburg*, va conèixer i conviure amb *Wolfram von Eschenbach*. El seu estil poètic és totalment romàntic:

*"Quan les flors brollen en l'herba
i al sol somriuen totes jubiloses,
en una matinada fresca de maig,
mentre les aus canten les seves cançons
amb què pot això comparar-se?"*

També com tot bon poeta romàntic sap cantar la tristesa:

*"Ah, dolor! On van anar a parar els anys de la meua vida?
Foren un breu somni o realitat han sigut?
Foren joc enganyós o real certesa?
Ignoro si és que vaig dormir tant de temps...
Els meus companys d'abans són ja lents i vells.
Talat trobo el bosc i obert el camp...
La joventut d'ara només mostra tristesa
i abans fou tempestuosa i plena de rauxa
Només coneix de queixes, penes i afliccions,
i miri allà on miri, només amargor i odi...
Estic necessitat d'or veritable
i no vull dir riquesa de cap mena en aquest món,
que vivament anhele la meua salvació eterna,
qualsevol soldat pot donar-me-la amb una pica."*

També aquesta profunda i gran personalitat de l'insigne poeta és el que ens atrau d'ell i allò que en el fa sobresortir en les pàgines de Wagner. però de cap manera podem sostraure'ns de la suggestiva narració, bellíssima tant en la seva part poètica com en la part musical de *Walther*, quan explica, al primer acte dels "Mestres Cantaires" qui ha sigut el mestre:

*"En l'àmplia llar del meu castell,
cobert d'hivern pel blanc mantell,
del temps vernal joliu, temprat,
tantost fugit, tantost tomat,*

*un llibre antic, dels vells llegat,
sovint recompte'm feia:
En Walther de la Vogelweid
és com mon mestre's deia."*

A la qual cosa Sachs respon:

"Un savi mestre!"

Pel que fa al seu paper a "Tannhäuser" no pretendrem nosaltres ser més wagnerians que Wagner, parodiant la famosa frase, però vull deixar constància que, segons el meu modest criteri personal, la figura de *Walther* no hauria d'haver estat suprimida de la nova versió parisenca.

En el Torneig Poètic trobem un *Tannhäuser* arrepenit que,

*"... enyor del bosc la dolça flaire
nostre bell cel tan blau, tan clar,
nostre frescal verdor del prat,
nostres ocells quan gai refilen,
nostres campanes quan repiquen."*

Tannhäuser torna al seu món en pronunciar el nom de *Maria*. Abomina del seu passat i mira amb esperança el seu futur. Per això, en el torneig poètic, la transició del poeta arrepenit a l'exaltat defensor de *Venus* és massa ràpida si suprimim el personatge de *Walther*. *Wolfram* fa un cant exaltat a l'amor pur i és replicat per *Tannhäuser* d'una manera tan mesurada que la pròpia *Elisabeth* està a punt d'aplaudir, però es conté en veure el silenci de tots els altres. Aleshores intervé *Walther* replicant a son torn *Tannhäuser* d'una manera suau, fent-li veure la puresa de l'amor i el perill d'apropar-se a ell "mogut d'impur anhel". Novament *Tannhäuser* torna a replicar, de manera més vehement, un fragment igualment suprimit en la reforma parisenca i és ara quan *Biterolf*, indignat ja per les seves paraules, crida: "El teu cant és una ofensa!" La resposta de *Tannhäuser* ja és insultant i d'aquí deriva l'escena final. No volem negar les raons que mogueren Wagner a suprimir amb el seu superior criteri, nostre bon *Walther*, però sí que volem deixar constància, amb tots els respectes, que comparant les versions de Dresde i la de París, preferim la que

reuneix les parts afegides a París i les suprimides de la de Dresde, criteri que comparteixen molts wagnerians, amb millor o pitjor fonament teatral.

Walther, doncs, és un personatge secundari que potser té una especial importància, perquè durant la seva vida va ocupar un paper protagonista, inspirant molts poetes i fins i tot músics com George Rathbone, compositor anglès que musicà un poema de Longfellow titulat "Vogelweid, the Minnesinger" per encàrrec del Westmorland Festival de 1903, la partitura del qual s'extén de 35 pàgines. Walther és, doncs, un secundari de primera.